

МІЖНАРОДНА ПАНОРАМА

Світлана Зуб,

аспірант кафедри міжнародних студій

та суспільних комунікацій,

співробітник НН Інституту євроінтеграційних досліджень

ДВНЗ «Ужгородський національний університет»

**НОВА ГЕОПОЛІТИЧНА РОЛЬ КРАЇН ВИШЕГРАДСЬКОЇ
ГРУПИ У КОНТЕКСТІ СХІДНОЇ ПОЛІТИКИ ЄС**

У статті визначено сучасні пріоритети відносин країн Вишеградської групи зі східними сусідами, зокрема з Україною, форми і потенціал впливу на формування Європейської східної політики, враховуючи чинник сучасної кризи.

Ключові слова: *Вишеградська група, Європейський Союз, східна політика, Україна.*

The article deals with the current priorities of the Visegrad Group relations with the European Union's eastern neighbours including Ukraine, shape and potential of impact on the formation of European eastern policy, taking into account the factor of the present crisis.

Keywords: *Visegrad Group, European Union, Eastern policy, Ukraine.*

З огляду на зобов'язання стосовно ЄС і НАТО, усвідомлюючи свій історичний обов'язок і спираючись на наявний досвід, Вишеградські країни вирішили спрямувати свою спільну зовнішньополітичну активність на східні і південні кордони Європейського Союзу, заявивши про готовність допомогти країнам, які прагнуть членства в ЄС, шляхом обміну і передачі знань і досвіду. Країни

Вишеградської четвірки готові використовувати свій унікальний регіональний та історичний досвід і сприяти формуванню та реалізації політики Європейського Союзу стосовно країн Східної і Південно-Східної Європи.

Ґрунтуючись на простому принципі: якщо ти хочеш, щоб твоє життя було благополучним, благополучним повинно бути і життя твого сусіда, Вишеградська четвірка почала активно підтримувати країни-сусіди зі Східної Європи, які не є членами Європейського Союзу, для яких пізніше була створена програма «Східне партнерство» (7 травня 2009 року). Також було дано старт розвитку співробітництву з країнами Західних Балкан. Обидва напрями поступово стали однією з основних тем Вишеградського співробітництва у сфері зовнішньої політики.

Сучасні тенденції розвитку Європейського Союзу сприяють потенціалу країн Вишеградської групи здійснювати вплив на зміст європейської політики. Центральноевропейські країни обрали роль так званого «донора демократії», використовуючи інструмент національних програм міжнародної допомоги для сприяння розвитку демократії, насамперед в Україні та Білорусі, країнах Західних Балкан. Оскільки три із чотирьох країн Вишеградської групи межують з Україною, вони є зацікавленими у формуванні зони безпеки, стабільності та, щонайменше, неавторитарного режиму управління біля своїх кордонів, а, отже, застосовують стратегію «м'якої сили» щодо східного сусіда [4].

Роль країн Вишеградської групи у відносинах між Європейським Союзом і державами Східної Європи визначається низкою чинників. Ключовими з них є: історичні (добра обізнаність щодо питань східної політики, розуміння

важливих культурних аспектів), економічні (інтереси в галузі двосторонньої торгівлі, енергетики, сфері конкуренції тощо), статусні (місце, роль і вплив країн В4 в ЄС, на думку багатьох науковців, залежить від їхньої здатності взяти на себе роль провайдера у східній політиці).

Із започаткуванням Європейської політики сусідства (далі – ЄПС) у 2003-2004 рр., яка визначила формат відносин між розширеним ЄС та його новими сусідами на сході, В4 постійно підкреслює необхідність активізувати зусилля ЄС щодо зміцнення зв'язків зі східними сусідами. Вона впродовж багатьох років відстоює політику “відкритих дверей” Європейського Союзу щодо держав Східної Європи. До того ж вона вважає, що хоч діалог і співпраця ЄС із Росією є необхідним, це не повинно вести до сприйняття і оцінки ініціативи ЄС у східному сусідстві з точки зору інтересів Росії. Польща переконана, що допомога у соціально-політичних та економічних перетвореннях в країнах Східної Європи повинна бути однією з головних цілей ЄС, досягнення якої не може ставитись у залежність від розвитку відносин між ЄС і Росією.

Після вступу до ЄС В4 бере активну участь у різних заходах, спрямованих на розвиток східної політики ЄС. Країни Вишеградської групи тісно співпрацюють між собою з метою зміцнення східного виміру Європейської політики сусідства. Ці ж проблеми неодноразово ставали предметом численних консультацій з країнами Балтії. Їхньою метою є перегляд і вдосконалення концепції ЄПС, щоб вона більшою мірою враховувала очікування східноєвропейських країн, а також переконати «старих» членів ЄС розвивати тісніші відносини з ними.

У 2006-2007 рр. польськими урядовими структурами для Брюсселя були підготовлені такі документи:

«Європейська політика сусідства – Східний вимір» та «Відносини ЄС – Україна: польські пропозиції», в яких наголошувалось, що формат Європейської політики сусідства є незадовільним, оскільки об'єднує держави різних в історичному, географічному та цивілізаційному відношеннях регіонів (Східна Європа та Північна Африка). У той час як східні сусіди ЄС є європейськими сусідами, європейськими державами, сусіди на півдні – сусідами Євросоюзу, але не європейськими державами [1]. До того ж Польща вимагала рівноваги у фінансуванні східного і південного напрямів ЄПС. У квітні 2008 р. спікер польського Сейму Б. Коморовський розкритикував той факт, що 70% коштів на здійснення політики сусідства прямують на південь.

Країни В4 також неодноразово вказували на відмінності між південним та східним вимірами політики сусідства, зокрема що останньому бракує механізмів багатостороннього співробітництва. Зусилля Польщі у вказаному напрямі привели до прийняття Європейською Радою в грудні 2007 р. польсько-литовських пропозицій щодо розвитку південного та східного вимірів ЄПС не лише в рамках двосторонніх, але також через багатосторонні дії.

У 2008 р. зросли шанси на реалізацію прагнень Польщі стосовно посилення східної політики, що було спричинено діяльністю Франції у Середземноморському напрямку. В березні 2008 р., після засідання Європейської Ради, на якому лідери держав-членів ЄС схвалили проект Союзу для Середземномор'я, міністр закордонних справ Польщі Р.Сікорський пообіцяв невдовзі представити пропозиції про поглиблення зв'язків зі східними сусідами, охопленими Європейською політикою сусідства. Польща сподівалася, що після прийняття ініціативи, спрямованої на активізацію південного виміру ЄПС, їй буде легше отримати згоду ЄС на

поглиблення відносин зі східними сусідами. Ініціатива Східного партнерства була представлена спільно Польщею та Швецією на зустрічі міністрів закордонних справ 26-27 травня 2008 р. Варто відзначити, що Чеська Республіка, яка у квітні 2008 р. представила власні пропозиції з поглиблення східного виміру ЄПС, надала свою тверду підтримку цій ініціативі. Вона також взяла участь у розробленні більш детального проекту Східного партнерства Польщі та Швеції, який було подано до Європейської Комісії в жовтні 2008 р.

Надалі країни Вишеградської групи зосередилися на агітації за підтримку ініціативи Східного партнерства як у структурах ЄС, так і окремими державами-членам [5]. Вишеградські політики та державні діячі провели інтенсивні консультації з Європейською Комісією, спрямовані на включення пропозицій, що містилися в проекті Східного партнерства, у майбутню комунікацію Європейської Комісії з цього питання. Польща також прагнула створити «фронт» країн, що підтримують Східне партнерство. 24 листопада 2008 р. у Варшаві пройшла зустріч країн Вишеградської групи, а також Болгарії, Литви, Латвії, Румунії та Швеції. Її учасники висловились на користь того, щоб ЄС запропонував своїм східним сусідам нові форми співпраці в рамках Східного партнерства, з тим, щоб допомогти їм наблизитися до норм і стандартів ЄС, створити зони вільної торгівлі та започаткувати процес полегшення руху громадян, який у довгостроковій перспективі приведе до скасування візового режиму. Польща проводила також інтенсивні консультації з Німеччиною, Францією, Великобританією та іншими членами ЄС на різних рівнях.

Східне партнерство (СП) як політика Європейського Союзу щодо побудови відносин із сусідніми країнами в регіоні Східної Європи та Південного Кавказу було засноване

у 2009 році і з того часу пройшло низку значних трансформацій. Ініціативу формально започатковано на Празькому установчому саміті Східного партнерства 7 травня 2009 р. Східне партнерство передбачає можливість оновлення договірно-правової бази відносин ЄС зі східними сусідами шляхом заміни чинних угод про партнерство та співробітництво на угоди про асоціацію, створення поглиблених та всеохоплюючих зон вільної торгівлі (ЗВТ), лібералізацію візового режиму між ЄС та державами-партнерами тощо.

Реалізація Східного партнерства базується на принципах диференціації, спільної власності та спільної відповідальності, а також підході «більше за більше» (чим більший прогрес країн-партнерів у здійсненні реформ, тим більшу підтримку вони отримують з боку ЄС).

Окрім двосторонніх відносин ЄС з країнами-партнерами та низки двосторонніх програм, Східне партнерство також передбачає багатосторонній вимір взаємодії. Поглиблення двосторонніх взаємин пропонується проводити за напрямками:

1. Перехід від діючих договорів про партнерство та співробітництво до угод про асоціацію, які створять міцніші політичні зв'язки і сприятимуть зближенню національного законодавства партнерів до законодавства ЄС. Такий перехід буде здійснюватися в міру індивідуальної готовності країн взяти на себе серйозні зобов'язання.

Встановлено певні умови для початку переговорів про укладення угоди про асоціацію: наявність достатнього прогресу в розвитку демократії, верховенства закону і захисту прав людини; відповідність законодавства про вибори і практики організації і проведення виборів міжнародним стандартам; повне співробітництво з Радою Європи, ОБСЄ і

органами ООН щодо захисту прав людини. Передбачається можливість використання спеціальних програм, спрямованих на розвиток інституційного потенціалу партнерів.

2. Поступова інтеграція в економіку ЄС за допомогою надання взаємного доступу до ринків. Метою угоди про асоціацію між ЄС і кожним партнером стане створення глибокої та всеосяжної зони вільної торгівлі. Передбачається, що такі угоди охоплюватимуть практично всю торгівлю і будуть націлені на її суттєву лібералізацію. Очікується також, що партнери візьмуть на себе ряд секторальних зобов'язань, наприклад, стосовно сільськогосподарської політики, захисту географічних позначень та інших прав інтелектуальної власності.

3. Сприяння мобільності і збільшення безпеки на основі відповідних угод. Передбачається, що візові вимоги ЄС будуть спрощуватися поетапно, в міру виконання партнером низки зобов'язань, спрямованих на забезпечення безпеки і стабільності, включаючи боротьбу з нелегальною міграцією, корупцією і організованою злочинністю.

4. Зміцнення енергетичної безпеки щодо довгострокових поставок енергії та транзиту. Зокрема, планується включити положення про енергетичну взаємозалежність в угоди про асоціацію, розглядається можливість укладення з Молдовою, Грузією та Вірменією індивідуальних меморандумів про взаєморозуміння з питань енергетики (в них будуть міститися правила щодо забезпечення поставок енергії та транзиту). Очікується зміцнення взаємодії ЄС з Азербайджаном, а також швидке завершення переговорів про членство України і Молдови в Енергетичному співтоваристві і про Декларацію з енергетики з Білоруссю.

5. Підтримка економічного і соціального розвитку партнерів з метою скорочення значної нерівності між різними регіонами і групами населення. Комісія ЄС пропонує, зокрема, укласти меморандуми про взаєморозуміння з питань регіональної політики, які стануть основою для діалогу і підтримки національних планів розвитку, і встановити безпосереднє співробітництво між регіонами ЄС та партнерами.

Комісія ЄС запропонувала створити спеціальний форум для багатостороннього співробітництва за проектом «Східне партнерство» [2]. Такий форум дозволить об'єднати країни, що беруть участь в проєкті, надасть можливість поділитися досвідом та виробити спільні позиції. Слід зазначити, що багатостороння робота буде здійснюватися на чотирьох рівнях:

- зустрічі керівників держав або урядів (раз на два роки);
- щорічні весняні зустрічі міністрів закордонних справ країн-членів ЄС та партнерів;
- зустрічі на рівні високих посадових осіб, які займаються проведенням реформ у відповідних сферах політики, за чотирма тематичними напрямками (двічі на рік);
- засідання груп, які сприяють в роботі високих посадових осіб.

Багатостороннє співробітництво учасників проєкту буде здійснюватися за чотирма тематичними напрямками:

- демократія, належне врядування та стабільність;
- економічна інтеграція та зближення з політикою ЄС;
- енергетична безпека;

- контакти між людьми з метою підтримки зусиль партнерів у проведенні реформ у своїх країнах і розвитку співробітництва в галузі науки, культури і освіти.

Далекосяжні плани Східного партнерства вимагатимуть значних зусиль з боку всіх країн, що беруть участь у проекті. Голова Комісії ЄС Жозе Мануель Баррозу заявив: «Тільки при сильній політичній волі та відданості обох сторін Східне партнерство досягне своєї мети політичної асоціації та економічної інтеграції. Нам потрібно ще більше інвестувати у взаємну стабільність і процвітання. Це швидко компенсується важливими політичними та економічними вигодами і призведе до ще більшої стабільності і безпеки як для ЄС, так і для наших східних партнерів».

Незважаючи на регулярну участь всіх країн В4 у самітах Східного партнерства, декларація, прийнятті офіційних документів і висловлюваної готовності слідувати курсу ЄС, в позиціях кожної з країн В4 спочатку проявилися розбіжності. Безумовно, «номером один» програми була і залишається її розробник – Польща. Крім Польщі, ідею Східного партнерства активно просувала і нині активно підтримує Чехія. Саме її представнику Ш. Фюле випала місія очолити в ЄС реалізацію програми «Східне партнерство» в 2010-2014 рр. В цьому плані Угорщину і Словаччину можна розглядати скоріше як сторони, солідарні одна з одною. Характерно в цьому зв'язку висловлювання колишнього директора Інституту зовнішньої політики, угорського дипломата Яноша Терені про політику «Східного партнерства». Він, зокрема, заявляв, що не бачить стратегічних відмінностей між політикою розширення та політикою партнерства [8]. На його думку, і в тої, і в іншій політичних концепцій одна дорога і одна мета. Крім того, на

думку Я. Терені, політика Східного партнерства вводить Євросоюз в серйозний конфлікт з Росією.

Ще на Братиславському саміті Вишеградської четвірки влітку 2011 р. керівники країн Вишеградської групи прийняли рішення посилювати співпрацю між В4 і СП за допомогою спільної діяльності і проектів багатостороннього співробітництва. Для цього була ініційована нова спільна програма співпраці країн В4 – «Visegrad 4 Eastern Partnership» (V4EaP). Мета цієї програми – зміцнювати політичну асоціацію та економічну інтеграцію між ЄС та країнами СП за рахунок підтримки соціально-економічних реформ, послідовного просування в бік ЄС і формування інститутів громадянського суспільства.

В цілому обсяги коштів, що виділяються «вишеградцями» для країн СП в рамках програми допомоги розвитку, ростуть (див. рис. 1.). В основному це відбувається за рахунок Польщі та Чехії, оскільки Угорщина і Словаччина практикують досить консервативний підхід до допомоги країнам СП.

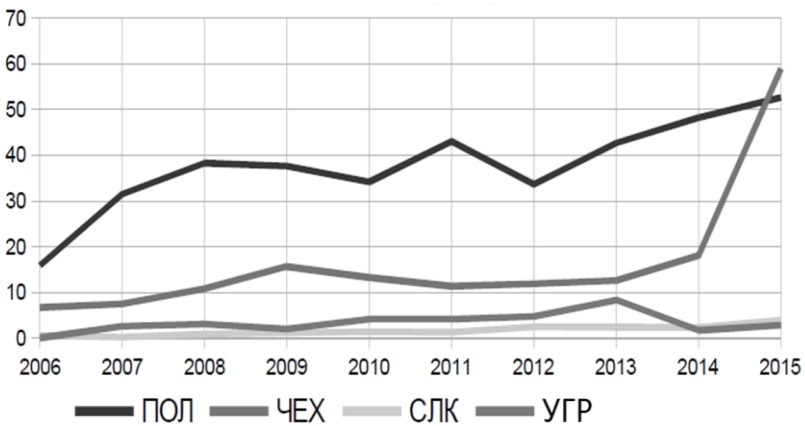

Рис. 1. Офіційна допомога розвитку країнам Східного партнерства

Більш глибоке вивчення «допомоги розвитку» з боку В4 країнам СП виявляє помітні розбіжності пріоритетів «вишеградців». Так, потужний стрибок у показниках Чехії в 2015 р. обумовлений різким збільшенням коштів для Азербайджану, хоча до цього моменту ця країна якось обходилася без масованої чеської допомоги. З усіх країн СП чехи акцентували увагу переважно на Молдові та Грузії (хоча навіть ті скромні кошти дозволили Грузії в 2010 р. стати другим найбільшим реципієнтом чеської офіційної допомоги розвитку). Помітна також кон'юнктурна роль України: якщо у 2011 р Україна займала досить скромне місце серед 13 пріоритетних країн-одержувачів чеської допомоги, то в 2014 р Україна стала найбільшим реципієнтом чеської допомоги.

Формування ширшої співпраці країн Східного партнерства належить до пріоритетів головування Польщі у В4 (липень 2012-червень 2013 рр.), яка визначила серед завдань діяльності у середовищі інститутів ЄС також:

1) просування спільних інтересів щодо довгострокового фінансування на період 2014-2020 рр., включно пріоритетів Європейського інструмента сусідства і партнерства;

2) налагодження співробітництва у сфері оборони та безпеки, зокрема створення Вишеградської Бойової групи Європейського Союзу, до участі у функціонуванні якої запрошено також Україну;

3) надання більшої ваги політиці вирівнювання всередині ЄС, збереження пропорцій фінансування Європейського фонду регіонального розвитку, Європейського соціального фонду, Фонду згуртування, при одночасному запровадженні Спільних стратегічних рамок;

4) розвиток різних видів інфраструктури на території ЄС, враховуючи потребу диверсифікації поставки

енергоносіїв з Росії, обговорення можливостей добування сланцевого газу, поклади якого є на території Польщі, Угорщини, Литви, Румунії, Болгарії та України;

5) просування ініціативи Східного партнерства шляхом залучення більших фінансових ресурсів в рамках бюджету ЄС на 2014-2020 рр.;

6) залучення організацій громадянського суспільства, а саме Форуму Східного партнерства для формування та реалізації європейської політики;

7) підтримка для партнерів молодіжних та освітніх програм.

Наприкінці 2012 – на початку 2013 рр. країни Вишеграду в офіційних заявах закликали Європейську Комісію та Європейську службу зовнішніх дій включити у «дорожню карту» Східного партнерства амбіційні цілі та відповідні інструменти та ресурси для їх реалізації. Мова йде про таке середньострокове завдання, як інтеграція найбільш успішних східноєвропейських партнерів у внутрішній європейський ринок та створення спільної економічної зони.

Водночас до східноєвропейських країн, включно з Україною, Вишеградською групою були спрямовані заяви щодо:

- 1) дотримання принципів поваги до прав людини, верховенства права взагалі, інших демократичних стандартів;
- 2) недопущення вибіркового правосуддя;
- 3) налагодження співробітництва з громадянським суспільством.

Серед польських пріоритетів України стала лідером тільки після подій 2014 р. До цього Варшава віддавала перевагу Білорусії та Грузії. Втім, у 2015 р. Польща виділила країнам СП більше половини всіх коштів у рамках програми допомоги розвитку – близько 45 млн. дол., або близько 10%

від загального обсягу допомоги. Цікава позиція Угорщини: до 2014 р. серед країн СП помітно виділялася Україна, але з початком «революційних» подій фінансування України по цій лінії помітно скоротилося. Мабуть, тільки Словаччина досить послідовна у своїх пріоритетах: по-перше, повільно, але стабільно зростають обсяги допомоги для країн СП; по-друге, все більше і більше отримує Україна.

28-29 березня 2014 року в Будапешті відбулася зустріч чотирьох міністрів закордонних справ В4, учасники якої розробили широкомасштабну програму заходів з подальшої взаємодії в рамках Східного партнерства. Програма передбачала, зокрема, більш інтенсивне надання гуманітарної допомоги Україні в сферах компетенції Східного партнерства, прискорення асоціації Молдови, Грузії і України з ЄС, забезпечення енергетичної безпеки, створення загальної економічної зони.

У спільній заяві від 26 жовтня 2014 року міністри закордонних справ Угорщини, Польщі, Словаччини та Чехії вітали перемогу проєвропейських сил на виборах в український парламент, підкреслили свою прихильність до територіальної цілісності України і готовність сприяти вирішенню проблем, які стоять перед нею, включаючи проблему реверсу газу. Судячи з цього і з подальших офіційних заяв представників країн Вишеградської четвірки, позиція В4 узгоджувалася із загальною лінією ЄС і НАТО.

У грудні 2014 року країни В4 роблять рішучі кроки щодо підтримки демократичних перетворень в Україні. Як заявив міністр закордонних справ Словаччини Я. Лайчак, країни В4 розподілили між собою зони відповідальності в рамках сприяння українським реформам. Так, Словаччина взяла на себе відповідальність за загальну і енергетичну безпеку; Чехія – за реформу розбудови в Україні

громадянського суспільства, реформування освіти та засобів масової інформації; Польща – за децентралізацію регіонального і муніципального управління і реформу фінансового сектора; Угорщина – за підтримку малих і середніх підприємств [9].

Тим часом, як видно з попереднього аналізу, підтримка України в основному лягла на плечі Словаччини. В деякій мірі вірною обіцянкам залишилася Польща. Чехія більше інших країн знизила фінансову допомогу Україні, масштабно переорієнтувавши весь потік на Азербайджан. Одночасно Польща і Чехія виявилися головними країнами Вишеградського регіону, в які кинулися мігранти з України. Схоже, це цілком влаштовує і Польщу, і Чехію, які стрімко втрачають власну працездатну молодь. Все ж слов'яни їм ближче, ніж приїжджі з країн Близького Сходу.

У роки, що послідували за вільнюським самітом, можна спостерігати деяке згасання активності Східного партнерства. Сплеск зусиль спостерігається, мабуть, лише на напрямі Білорусії і Казахстану. В основному від цих країн чекають зміни керівництва. Ці напрями були, зокрема, виділені під час чеського головування у Вишеградській групі. Прозвучали вони і на Ризькому саміті СП в травні 2015 року.

Свого роду іспитом для програми став період головування в Раді ЄС Словаччини. За логікою вишеградських пріоритетів слід було очікувати гучних заяв і чергового саміту, присвяченого цій програмі. Однак в Братиславі вважали за краще уникнути посилення конфронтації з Росією, яка і так далеко зайшла. З цієї причини обмежилися самітом на тему екології в країнах Східного партнерства. Як і в попередні роки, ставка робилася на розвиток молодіжних програм для студентів і початківців-фахівців з країн партнерства.

Сучасні дискусії про формат східної політики В4 викликані змінами політичного клімату у Європі. Можна виділити три чинники, які зумовили ці зміни. По-перше, процес політичних і економічних перетворень у країнах Східної Європи і Південного Кавказу безнадійно загальмувався, тому нереальним видається виконання цими країнами критеріїв членства в ЄС у недалекому майбутньому. По-друге, в Європейському Союзі та НАТО немає згоди в питанні прийняття нових членів, що ускладнює підтримку польської точки зору про необхідність збереження “відкритих дверей” для дальшого східного розширення цих організацій. По-третє, Росія довела, що заради реалізації своїх регіональних претензій, вона готова використовувати військову силу.

Відтак Польща буде докладати зусиль для розвитку Східного партнерства, в тому числі з тієї причини, що його успіх дорівнює іміджу Польщі як провідника східної політики ЄС. Розвиток східної політики ЄС був одним із ключових пріоритетів головування Польщі у Раді ЄС в другій половині 2011 р.

Від початку в Східного партнерства було чимало критиків, чільне місце серед яких займали саме українські експерти та науковці [6]. Скептичне ставлення українців пояснюється побоюваннями, що ініціатива стане заміником перспективи членства в ЄС, а також сумнівами у його життєздатності та ефективності СП, зважаючи на невизначеність кінцевої мети.

Проблемою є також суттєві відмінності позицій країн-учасниць (України, Молдови, Білорусі, Грузії, Вірменії та Азербайджану) щодо співпраці з Євросоюзом.

Дослідження засвідчило, що за весь час існування СП сумніви та побоювання експертів та дипломатів не лише не

розвіялися, а й трансформувалися у чіткі вимоги щодо її реформування. Так, можна виділити п'ять ключових елементів реформування Східного партнерства:

1. Посилити диференціацію між «асоційованими» та «неасоційованими» з ЄС членами ініціативи та залежно від рівня імплементації реформ.

2. Закріпити перспективу членства у ЄС як винагороду для тих країн Східного партнерства, які досягли найбільших успіхів у запровадженні європейських стандартів та практик.

3. Ширше застосовувати принцип «більше за більше» відносно країн Східного партнерства за рахунок збільшення фінансування в обмін на реформи.

4. Посилити безпековий компонент Східного партнерства, зокрема у сфері енергетичної безпеки.

5. Збільшення мобільності громадян (візова лібералізація) має бути серед головних пріоритетів діяльності Східного партнерства.

Однак успіх Східного партнерства та загалом східної політики Європейського Союзу залежить передусім від зусиль, яких докладатимуть країни-партнери зі Східної Європи. Першочергову роль з погляду розвитку східної політики ЄС відіграватиме готовність східноєвропейських еліт до модернізаційного прориву та розвитку ситуації всередині ЄС [11]. Як розвиватимуться двосторонні відносини між В4 та державами Східної Європи, також більше залежить від самих цих держав.

Незважаючи на певні розбіжності щодо ухвалення тих чи інших рішень, відкриті та латентні конфлікти, Вишеградська четвірка все ж має достатній потенціал впливу на загальноєвропейську політику, зокрема щодо країн Східної Європи. Для України важливою є як політична підтримка з

боку країн Вишеграду, так і використання їхнього позитивного інтеграційного досвіду, що дасть змогу уникнути помилкових рішень під час модернізації соціально-економічної системи, адаптації законодавства до європейських норм. Києву потрібно постійно демонструвати і доводити, що економічний інтерес, який передбачає розширення ринків збуту, отримання новітніх технологій чи інвестицій, не є пріоритетним у стосунках з державами Центральної Європи. Натомість украї важливим є засвоєння досвіду демократизації та модернізації, сприйняття європейських цінностей та стандартів, а також долучення до європейської системи безпеки. Протягом досліджуваного періоду не раз передрікали розпад Вишеградської групи. Однак цього не відбулося і навряд чи відбудеться в найближчій перспективі [7].

Після підписання Угоди про асоціацію між Україною та ЄС варто створити центральний орган виконавчої влади, який буде координувати практичний процес європейської інтеграції, адаптацію вітчизняного законодавства до вимог ЄС тощо. Саме тут досвід країн Вишеграду варто використати, а окремі фахівці центральноєвропейських країн можуть залучатися до діяльності цієї структури для передачі навичок трансформації постсоціалістичної моделі до стандартів ЄС [10]. При цьому необхідно постійно поширювати через ЗМІ інформацію про результати співпраці між Україною та країнами В4 у різних сферах з метою формування позитивного іміджу як України в Європі, так і країн Вишеградської четвірки в українському суспільстві, а також ознайомлення зацікавлених осіб із тими можливостями, які надає таке співробітництво. Відтак особливості проведення країнами В4 та їхніми партнерами відповідної інформаційної політики може стати предметом для подальших наукових досліджень.

Висновки. Аналізуючи вплив країн Вишеградської групи на політику Європейського Союзу щодо східних сусідів, варто зауважити, що Польща залишається прибічником євроінтеграційних прагнень України, оскільки саме цей формат допоможе вирішити, на думку її посадовців, проблему дотримання демократичних стандартів і вибіркового правосуддя.

Водночас навіть узгодження політики центральноевропейських країн в рамках Вишеградської групи, зростання її ефективності та технократичності шляхом уникнення конфліктних ситуацій в умовах кризи, входження у склад тимчасових внутрішньоевропейських альянсів не гарантує просування спільних інтересів у рамках інститутів ЄС. Узгоджені позиції з урядами європейських країн можуть бути нівельованими після зміни парламентських коаліцій у країнах-партнерах [3]. Окрім того, слід брати до уваги наростання розбіжностей між Францією та Німеччиною, які мають різні погляди на подолання кризи та соціальні пріоритети в її умовах, а також відвертий скептицизм щодо можливостей поглиблення інтеграції чи, принаймні, збереження її сучасного стану. Окрім того, виборчі цикли у країнах В-4 не є гармонізованими, що означає залежність результатів діалогу «четвірки» від характеру європейських програм урядів та президентів, які переобираються у Варшаві, Будапешті, Празі та Братиславі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Висновки Ради ЄС по Україні (11/12/2012) 3209-е засідання Ради міністрів закордонних справ Європейського Союзу, Брюссель, 10 грудня 2012 року. – Режим доступу: http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/press_corner/all_news/news/2012/2012_12_11_1_uk.htm.

2. ЕС может увеличить помощь Польше в следующем семилетнем бюджете до 106 млрд евро. – Режим доступа: <http://economics.unian.net/rus/news/156865-es-mojet-uvelichit-pomosch-polshe-v-sleduyuschem-semiletнем-byudjeto-do-106-mlrd-evro.html>.

3. Зуб С.В. Вплив країн Вишеградської групи на політику ЄС щодо східних сусідів // Міжнародний науковий вісник: збірник наукових праць / Відп. за вип. Г.І. Мелеганіч. – Ужгород: ДВНЗ «УжНУ», 2016. – Вип. 2(13). – С. 19-23.

4. Лендвел М.О. Сучасний потенціал впливу Вишеградської групи на формування політики Європейського Союзу щодо України. Аналітична записка. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1127/>.

5. Новый президент Чехии обещает приеднания країни до еврозони через 5 років. – Режим доступу: <http://www.unian.ua/news/558150-noviy-prezident-chehiji-obitsyae-priednannya-krajini-do-evrozoni-cherez-5-rokiv.html>.

6. Перші прямі президентські вибори в Чеській Республіці. Аналітична записка. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/articles/1092/>.

7. Турчин Я. Особливості партнерства між Україною та Вишеградською групою у контексті сучасних геополітичних викликів // Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку. – 2015. – Вип. 27. – С. 144-152.

8. A blow for Viktor Orban Support for the prime minister seems to be fading fast. – Режим доступу: <http://www.economist.com/news/europe/21569456-support-prime-minister-seems-be-fading-fast-blow-viktor-orban>.

9. Press statement following the meeting of Prime Ministers of the Visegrad Group (V4) countries, President of the French Republic and the German Chancellor. – Режим доступу: <http://www.visegradgroup.eu/calendar/2013/presstatement-of-the>.

10. Slovakia's foreign policy. – Режим доступу: <http://www.economist.com/blogs/easternapproaches/2013/01/slovakia-0>
11. The Bratislava Declaration of the Prime Ministers of the Czech Republic, the Republic of Hungary, the Republic of Poland and the Slovak Republic on the occasion of the 20th anniversary of the Visegrad Group. – Режим доступу: <http://www.visegradgroup.eu/2011/the-bratislava>.

REFERENCES

1. Vysnovky Rady YeS po Ukraini (2012) 3209-e zasidannia Rady ministriv zakordonnykh sprav Yevropeiskoho Soiuzu [*Conclusions of the EU Council on Ukraine (2012) 3209th meeting of the Council of Ministers of Foreign Affairs of the European Union*]. Retrieved from: http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/press_corner/all_news/news/2012/2012_12_11_1_uk.htm.
2. ES mozhete uvelychyt pomoshch Polshe v sleduiushchem semyletnem biudzhete do 106 mlrd evro [*The EU can increase aid to Poland in the next seven-year budget to 106 billion euros*]. Retrieved from: <http://economics.unian.net/rus/news/156865-es-mojet-velichit-pomosch-polshe-v-sleduyuschem-semiletnem-byudjete-do-106-mlrd-evro.html>.
3. Zub, S.V. (2016) Vplyv krain Vyshehradskoi hrupy na polityku YeS shchodo skhidnykh susidiv [*The Impact of the Visegrad Group on EU Eastern Neighborhood Policy*]. Mizhnarodnyi naukovyi visnyk: zbirnyk naukovykh prats, 19-23.
4. Lendel, M.O. Suchasnyi potentsial vplyvu Vyshehradskoi hrupy na formuvannia polityky Yevropeiskoho Soiuzu shchodo Ukrainy. Analychna zapyska [*The current potential of the Visegrad Groups influence on the formation of the European Unions policy towards Ukraine. Analytical note*]. Retrieved from: <http://www.niss.gov.ua/articles/1127/>.

5. Novyi prezident Chekhii obitsiaie pryiednannia krainy do yevrozony cherez 5 rokiv [*The new president of the Czech Republic promises to join the eurozone after 5 years*]. Retrieved from: <http://www.unian.ua/news/558150-noviy-prezident-chehiji-obitsyae-priednannya-krajini-do-evrozoni-cherez-5-rokiv.html>.

6. Pershi priami prezidentski vybory v Cheskii Respublitsi. Analitychna zapyska [*The first direct presidential elections in the Czech Republic. Analytical note*]. Retrieved from: <http://www.niss.gov.ua/articles/1092/>.

7. Turchyn, Ya. (2015) Osoblyvosti partnerstva mizh Ukrainoiu ta Vyshehradskoiu hrupoiu u konteksti suchasnykh heopolitychnykh vyklykiv [*Features of the Partnership between Ukraine and the Visegrad Group in the Context of Modern Geopolitical Challenges*]. *Ukrainska natsionalna ideia: realii ta perspektyvy rozvytku*, 144-152.

8. A blow for Viktor Orban Support for the prime minister seems to be fading fast. Retrieved from: <http://www.economist.com/news/europe/21569456-support-prime-minister-seems-be-fading-fast-blow-viktor-orban>.

9. Press statement following the meeting of Prime Ministers of the Visegrad Group (V4) countries, President of the French Republic and the German Chancellor. Retrieved from: <http://www.visegradgroup.eu/calendar/2013/presstatement-of-the>.

10. Slovakia's foreign policy. Retrieved from: <http://www.economist.com/blogs/easternapproaches/2013/01/slovakia-0>

11. The Bratislava Declaration of the Prime Ministers of the Czech Republic, the Republic of Hungary, the Republic of Poland and the Slovak Republic on the occasion of the 20th anniversary of the Visegrad Group. Retrieved from: <http://www.visegradgroup.eu/2011/the-bratislava>.